

BACKGROUND REPORT

PRAGUEPRAŽSKÝ
STUDENTSTUDENTSKÝ
SUMMIT

WTO

Slovník vybraných pojmů

Autor: Matúš Škorík
Imprimatur: Vojtěch Bahenský, Petra Macků
Jazyková úprava: Jakub Kopřiva
Grafická úprava: Jan Hlaváček, Petra Macků

Model OSN

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XX. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2014

Asociace pro mezinárodní otázky
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 224 813 460, e-mail: summit@amo.cz
IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz

www.studentsummit.cz

Slovník vybraných pojmů pro WTO

Absolutní výhoda

- Schopnost země A vyrábět komoditu efektivněji než země B.

Aktivum

- Majetek, který vlastníkovi přináší výnos.
- Aktiva a pasiva se vykazují v bilanci.

Alokace zdrojů

- Způsob, jakým ekonomika rozděluje své zdroje (své výrobní faktory) mezi potenciální varianty využití tak, aby vyrobila určitý soubor finálních (konečných) statků.

Alokační efektivnost

- Takový ekonomický výsledek, při němž nemůže dojít k žádné reorganizaci nebo obchodu, které by zvýšily užitek nebo uspokojení jednoho ze subjektů, aniž sníží užitek nebo uspokojení jiného ze subjektů.
- Takové řešení se nalézá na hranici produkčních možností, za určitých omezených podmínek vede dokonalá konkurence k alokační efektivnosti.

Apreciace měny

- Zhodnocení měny v poměru k zahraničním měnám.
- Za jednotku domácí měny se platí více jednotek zahraniční měny (za jednotku zahraniční měny se platí méně jednotek domácí měny).

Asijsko-pacifické hospodářské společenství (Asia-Pacific Economic Cooperation - APEC)

- Seskupení z roku 1989, které v současnosti sdružuje 21 států.
- Státy spolupracují na udržení ekonomického růstu a snižování veškerých překážek obchodu.
- Výsledkem těchto snah je nárůst exportu a zvýšení efektivity ekonomik členských států.

Bilance

- Účetní výkaz aktiv a pasiv.
- Poskytuje informaci o majetku firmy a zdrojích jejího financování k určitému datu.

Bilance mezinárodních plateb

- Bilance zachycující všechny transakce určité země se zbytkem světa za určité období.
- Zahrnuje koupě a prodeje statků a služeb, dary, vládní transakce a pohyby kapitálu.

Bretton Woods / Brettonwoodské instituce

- V r. 1944 se v Bretton Woods konala jednání mezi 45 zeměmi, v nichž měly hlavní slovo Velká Británie a Spojené státy americké, o nové koncepci peněžního systému, která by v poválečném světě mohla být zavedena (zavedení zlatého standardu – dolar se stal světovou rezervní měnou až do r. 1971) – nesouhlas SSSR je považován za počátek „studené války“.
- Brettonwoodská dohoda dala vzniknout Stabilizačnímu fondu, později Mezinárodnímu měnovému fondu (IMF), který nad nově vzniklým systémem začal dohlížet.
- Dále pak vznikla Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD) a později Světová banka (World Bank, WB).

Cenový strop

- Státem stanovená maximální cena, kterou prodávající nesmějí překročit.

Centrálně plánované ekonomiky

- „Společné vlastnictví výrobních prostředků“ – zestátnění rozhodujících odvětví.
- Administrativní řízení hospodářských aktivit ústřední plánovací komisí na základě direktivních plánů (rozhodování o objemu produkce, cenách apod.).
- Administrativní stanovení cen, extenzivní rozvoj.
- vliv SSSR a spolupráce v rámci RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci) - založena na principu autarkních (uzavřených, soběstačných) ekonomik a nespravedlivém obchodu.
- Vznik dlouhodobé ekonomické nerovnováhy.

Clo

- Částka (stanovená jako procento z hodnoty dovozu nebo na každou jednotku komodity), kterou dovozce musí zaplatit státu.

Čisté vývozy (exporty)

- Vývozy statků a služeb minus dovozy statků a služeb.

Deflace

- Je opak inflace, růst kupní síly peněz v důsledku snižování cenové hladiny.

Depreciace měny

- Znehodnocení měny v poměru k zahraničním měnám.
- Za jednotku domácí měny se platí méně jednotek zahraniční měny.
- Za jednotku zahraniční měny se platí více jednotek domácí měny.

Deprese

- Delší období, pro které je typická vysoká nezaměstnanost, nízký produkt a investice, snížená podnikatelská důvěra, klesající ceny a je vysoká četnost úpadků firem.
- Mírnější formou hospodářského poklesu je recese (viz písmeno R).

Deviza

- Bezhotovostní forma zahraniční měny (opak valuty).

Doložka nejvyšších výhod

- Jeden z principů WTO, který ukládá členským státům povinnost poskytnout si navzájem veškeré výhody, které už poskytly nebo teprve poskytnou kterékoli jiné zemi.

Domácí produkt

- Statky (zboží a služby) vyrobené na území dané ekonomiky za jeden rok.

Dotace

- Viz „subvence“; dotace jsou obecné, subvence účelové.

Dumping

- Prodej za cenu nižší než náklady, má za cíl zničit konkurenty a získat dominantní nebo monopolní postavení na trhu.

Duševní vlastnictví

- Nehmotný majetek daný výsledkem lidského myšlení.
- Práva k duševnímu vlastnictví (např. ochranné známky, autorská práva nebo patenty) tvoří důležitou součást agendy WTO.

Dvojí zdanění

- (a) Daní se zisk společnosti i vyplacené dividendy v rámci jednoho státu.
- (b) Dvojí zdanění zisků vyplacených dceřinou společností v jednom členském státu mateřské společnosti v jiném členském státě; toto dvojí zdanění je např. v rámci EU redukováno řadou mezivládních smluv.

Embargo

- Zákaz vývozu nebo dovozu určitého druhu zboží.
- Používá se jako určitá forma nátlaku.

Finanční krize

- Zhroucení tržních cen aktiv (zejména akcií).
- Příčinou bývá ztráta důvěry investorů v domácí aktiva a snaha převést majetek do zahraničí.

G7

- Skupina sedmi hospodářsky nejvyspělejších států světa (USA, Japonsko, Německo, Velká Británie, Francie, Itálie, Kanada), která se vytvořila jako nepřímý důsledek ropné krize v 70. letech.
- Schází se jedenkrát za rok na společném summitu.

G8

- Skupina sedmi hospodářsky nejvyspělejších států světa (G7) a Ruska.

G8+5

- G8 + ekonomičtí lídři – Brazílie, Čína, Indie, JAR a Mexiko.
- Summity převážně o energetice (regulace, spotřeba, bezpečnost atd.).

G10

- Členy jsou země, které vytvořily Všeobecné dohody o půjčkách MMF: Belgie, Francie, Nizozemsko, Itálie, Japonsko, Kanada, Velká Británie a USA; Švýcarsko k dohodě přistoupilo, ale není členem.
- Pravidelných zasedání se účastní i zástupci MMF, EK, Banky pro mezinárodní platby a OECD.

G11

- Skupina založená jordánským králem Abdulláhem jako reakce na G8.
- Sdružuje zadlužené země: Ekvádor, Gruzie, Honduras, Chorvatsko, Indonésie, Jordánsko, Maroko, Pákistán, Paraguay, Salvador, Srí Lanku a Tunisko.
- Země se snaží dosáhnout odpuštění svých dluhů a zlepšení ekonomického růstu.

G20

- Fórum předních průmyslových a rozvojových zemí, které se podílejí zhruba dvěma třetinami na světové populaci a zhruba 90 % na světové ekonomické aktivitě.
- Členové: Argentina, Austrálie, Brazílie, Kanada, Čína, Francie, Německo, Indie, Indonésie, Itálie, Japonsko, Mexiko, Rusko, Saudská Arábie, JAR, Jižní Korea, Turecko, Velká Británie a USA.
- Členem je rovněž Evropská Unie, zastoupená předsednickou zemí na rotačním principu.

G77

- Vznikla v roce 1964 na první konferenci UNCTAD na základě „Deklarace 77 zemí“, ve které byly definovány společné ekonomické zájmy členských zemí, a také možnost ekonomického růstu členských států OSN.
- Původně fórum 77 rozvinutých zemí světa.
- Fakticky je členy 130 zemí, ale název zůstal původní.

Generální rada WTO

- Vedle Konference ministrů další hlavní orgán WTO.
- Činnost WTO řídí v době mezi jednotlivými Konferencemi ministrů.
- Podle potřeby se schází také jako Orgán pro prověrku obchodní politiky (*Trade Policy Review Body*) nebo Orgán pro řešení sporů (*Dispute Settlement Body*).

Hrubý domácí produkt (HDP)

- Je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území; používá se pro stanovení výkonnosti ekonomiky.

- 3 metody výpočtu:

a) Produkční metoda

$HDP = \text{Produkce} - \text{Mezi spotřeba} + \text{Daně z produktů} - \text{Dotace na produkty}$

b) Výdajová metoda

$HDP = \text{Výdaje na konečnou spotřebu} + \text{Tvorba hrubého kapitálu} + \text{Vývoz výrobků a služeb} - \text{Dovoz výrobků a služeb}$

c) Důchodová metoda

$HDP = \text{Náhrady zaměstnancům} + \text{Daně z výroby a z dovozu} - \text{Dotace} + \text{Čistý provozní přebytek} + \text{Čistý smíšený důchod} + \text{Spotřeba fixního kapitálu}$

Hrubý národní produkt (HNP)

- Celková peněžní hodnota finální produkce vyrobené za určité období (obvykle jednoho roku) výrobními faktory ve vlastnictví rezidentů dané země.

- Oproti HDP zahrnuje zahraniční produkci z výrobních faktorů vlastněných rezidenty a naopak nezahrnuje domácí produkci z výrobních faktorů vlastněných cizozemci.

Investice

- Použití úspor k výrobě kapitálových statků, k vyvíjení technologií a k získávání lidského kapitálu.

Kapitál

- Výrobní faktor vznikající odložením spotřeby do budoucna; nabývá podobu fixního kapitálu (budovy, stroje atd.), zásob, technologií a lidského kapitálu (vzdělání).

Kartel

- Dohoda, omezující konkurenci a poškozující spotřebitele, mezi oligopolními firmami zaměřená na koordinaci postupů v prodejní politice a cenách.

Komparativní výhoda

(v mezinárodním obchodu)

- Zákon komparativní výhody říká, že daná země by se měla specializovat na výrobu a vývoz takových komodit, jež je schopna vyrábět s relativně nižšími náklady, a že by měla dovážet ty statky, které vyrábí s relativně vyššími náklady.

- Struktura obchodu by tedy měla být určována komparativní výhodou a nikoli absolutní výhodou.

Konference ministrů WTO

- Řídící orgán WTO, složen z ministrů průmyslu a obchodu členských států.

- Schází se minimálně jednou za dva roky, jmenuje generálního ředitele a přijímá nové členy.

Korupce

- Zneužití svěřených pravomocí (postavení) za účelem získání nezaslouženého osobního prospěchu.

Kvóta (dovozní)

- Forma ochrany, při níž je celkové množství dovozů určité komodity (např. cukru nebo aut) během určitého období omezeno (max. objem dovozu, který je státem povolen).

- Domácí firmy mohou zaujmout monopolní postavení na domácím trhu a mohou zvyšovat cenu své produkce.

- Domácí spotřebitel se, na rozdíl od cla, nemůže přeorientovat na zahraniční zboží.

Liberalismus

- Systém politických, ekonomických, sociálních a jiných hodnot založený na respektování individua a soukromého vlastnictví, víře v pokrok, toleranci a preferování politické a ekonomické svobody.
- Role státní moci je omezena na úroveň legislativy, zahraniční politiky, obrany a žádné nebo jen min. zásahy do ekonomiky.

Lobbing

- Boj za zájmy určité skupiny.
- V politice: Přesvědčování vlivných lidí o správnosti klientova názoru na určitý konkrétní problém / zákon, přesvědčování musí být etické a transparentní.

Měnová krize

- Zhroucení měnového kurzu.
- Příčinou je ztráta důvěry investorů v aktiva a měnu dané země a jejich snaha „utéci“ k jiným měnám.

Měnový kurz

- Vyjadřuje vztah dvou měn.
- Počet jednotek domácí měny, které se platí za jednotku měny cizí.
- Jeho výše ovlivňuje konkurenceschopnost zboží.
- Základní typy měnových kurzů:

a) Fixní: centrální banka stanoví (veřejně a závazně) určitou hodnotu, o které se domnívá, že by jí měl kurz odpovídat; banka musí intervenovat, aby udržela kurz na dané úrovni (v daném rozpětí).

b) Plovoucí (floating): banka nestanoví žádnou úroveň, přesto se snaží udržet kurz v rozumných mezích, a proto intervenuje na devizových trzích (nemá ovšem povinnost intervenovat).

Měnová politika

- Politika realizovaná centrální bankou prostřednictvím peněžního trhu a za účelem udržení nízké míry inflace (dále např. stabilní růst či nízká míra nezaměstnanosti).

Negociace

- Jednání (dvoustranná i mnohostranná / bilaterální i multilaterální).

Nová ekonomika

- Zejména v USA výrazně přispěla k akceleraci ekonomického růstu po r. 1993.
- Spjata s výrobou a použitím informačních a telekomunikačních technologií, které zvyšují produktivitu práce, a to i mimo tuto oblast.
- Pilíře nové ekonomiky:
  - a) kvalita pracovní síly (školení, věda a výzkum);
  - b) funkční finanční trhy;
  - c) liberalizace pohybu zboží, služeb, kapitálu a pracovní síly.

Nově industrializované země (NIZ)

- 1. generace: Hongkong, Singapur, Jižní Korea, Tchaj-wan
- 2. generace: Malajsie, Indonésie, Thajsko
- Příčiny růstu:
  - kulturně-historické faktory, proexportní, průmyslová a technologická politika;
  - exportní expanze na vyspělé trhy RTE (60-70% jejich produkce), na významu nabývají technologicky náročné produkty.
- Asijské NIZ (ANIZ)
- Latinskoamerické NIZ (Brazílie, Argentina, Mexiko, Chile)

Obchodní překážka

- Jakékoli z mnoha protekcionistických opatření, jímž vláda destimuluje dovoz.
- Cla a kvóty patří k nejtypičtějším příkladům, i když tato tradiční opatření začínají být v posledních letech nahrazována necelními překážkami, jakými jsou např. zdlouhavé regulační postupy, zdravotní a jiné certifikáty.

Organizace zemí vyvážejících ropu (Organization of the Petroleum Exporting Countries - OPEC)

- Skupina třinácti států (od r. 2009 dvanácti), založená v r. 1960 v Bagdádu zastávající většinový podíl na světové produkci i zásobách ropy.
- Členské státy: Alžírsko, Angola, Ekvádor, Indonésie, Irák, Írán, Katar, Kuvajt, Libye, Nigérie, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Venezuela;
- Kandidáti na členství: Brazílie, Bolívie, Súdán, Sýrie
- Snahou je sjednotit ekonomickou politiku členských zemí za účelem zajištění stabilních cen ropy a stálou nabídku pro spotřebitelské státy.

Pasivum

- Závazek, který má ekonomický subjekt uhradit.
- Porovnání aktiv a pasiv se provádí ve formě bilance.

Platební bilance

- Statistický výkaz, který v určitém období (1 rok) sleduje veškeré transakce mezi domácí ekonomikou a zahraničím - vypovídá o vývoji ekonomiky dané země.
- Horizontální struktura (dále dělení do sald): zboží, služby, výnosy (důchody), jednostranné převody, přímé investice, portfoliové investice, ostatní investice, devizové rezervy;
- Vertikální struktura: kreditní operace (příviv peněz), debetní (odliv peněz);
- Běžný účet: část PB – zboží, služby, výnosy, běžné převody;
- Finanční účet: pohyby kapitálu.

Principy GATT

- Viz Světová obchodní organizace – WTO.

Princip národního zacházení

- Princip WTO, který členy zavazuje nakládat s výrobky a službami zahraničního dodavatele stejným způsobem jako s výrobky a službami dodavatele domácího.

Protekcionismus

- Jakékoliv opatření přijaté danou zemí k ochraně domácích odvětví před dovozy (nejčastěji clo nebo kvóta uvalená na tyto dovozy).

Recese

- Podle přesné definice je za recesi považováno období, ve kterém dojde k poklesu HDP během přinejmenším dvou za sebou jdoucích kalendářních čtvrtletí.

Restrikce

- Obecný výraz pro omezení či snížení (např. měnová, fiskální, obchodní atd.).

Ropa za potraviny

- Cílem programu, který byl zahájen v prosinci 1996, bylo umožnit Iráku prodávat i přes embargo Rady bezpečnosti ropu a za utržené prostředky nakupovat a distribuovat pod dohledem OSN humanitární potřeby pro obyvatelstvo.
- V rámci realizace programu byly sjednány obchody ve výši několika mld. USD.
- OSN předala správu nad kontrakty uzavřenými v rámci programu koaliční správě v Iráku (CPA) a podle rezoluce SC 1483 (2003) již OSN nebude v Iráku vykonávat žádnou humanitární pomoc financovanou ze zdrojů programu.

Rozvojová agenda z Dohá (Dauhá) (Doha Development Agenda - DDA)

- Program přijatý na čtvrté Konferenci ministrů v katarském Dohá (Dauhá) v r. 2001, který se snaží hlouběji integrovat rozvojové a nejméně rozvinuté země do světové ekonomiky a mezinárodního obchodu.
- Jedná se např. o reformu zemědělství, liberalizaci a usnadňování obchodu nebo otázky životního prostředí související s obchodními prvky.

Rozvojové cíle tisíciletí (Millenium Development Goals – MDG)

- Soubor závazků, přijatý členskými státy OSN v r. 2000 na Světovém summitu v New Yorku; součást Miléniové deklarace, v níž jsou sestaveny cíle odstraňující chudobu a podporující rozvoj lidstva.
- Měly být splněny do konce roku 2015.

Rozvojové země (Developing Countries)

- Existuje více kritérií a hledisek: regionální (např. dle kontinentů), stupeň zadlužení, významní vývozci ropy, sociální a politická orientace.

2 základní koncepce:

a) Širší pojetí: dle ukazatele HDP/obyv. – Světová banka

b) Užší pojetí: více kritérií, mj. i charakter ekonomických vztahů (nejsou zde zařazeny kolonie, země socialistické alternativy) – OSN a její agencie (UNCTAD apod.).

Charakteristika RZ podle užšího pojetí:

- Skupina různorodých zemí (přes 130), je složité nalézt společné, resp. převládající znaky: relativně nízká ekonomická úroveň; odvětvové strukturální zvláštnosti; sociálně ekonomický dualismus; trvající ekonomická závislost na RTE (asymetrická interdependence).

Společný trh

- Vyšší stupeň ekonomické integrace.
- Touto formou se spojují země, které chtějí liberalizovat nejen pohyb zboží a služeb, ale také odstranit překážky v pohybu výrobních faktorů/práce/kapitálu.
- Vyvolává potřebu přechodu k hospodářské a měnové unii.
- Rozvinutou formu představuje vnitřní trh – prostor bez vnitřních hranic.

Statek

- Zboží nebo služba uspokojující potřeby.

Substitut

- Statky, které může spotřebitel snadno zaměňovat, spotřebu jednoho za spotřebu druhého.
- Spotřebitel reaguje na změny cen substitutů - pokud se zvýší cena jednoho statku, zvýší poptávku po druhém statku.
- Viz komplement.

Subvence

- Podpora podniků nebo domácností poskytovaná jako jednostranná platba ze státního rozpočtu s cílem ochrany podniků nebo celých odvětví před konkurencí (účinky jsou jiné než u cla).
- Částka, kterou stát vyplácí výrobcům za každou jednotku prodaného statku (jde vlastně o negativní spotřební daň).
- Nepřímá forma: slevy na daních, finanční úlevy.

Top partneři

Generální partner
Modelu OSN

Hlavní partner
Modelu OSN

Hlavní partner Modelu NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Model NATO is co-sponsored by
the North Atlantic Treaty Organization

Hlavní partner Modelu EU

Partner konference

Univerzitní
partner

Partner zahájení

Partner jednání

Partneři Modelů

Mediální partneři

Hlavní mediální partner

Hlavní mediální partner

Partner Chronicle

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky